

בס"ד

נאמר בליל ש"ק פרשת ראה, ער"ח אלול תשפ"ה

שיעור מורינו הגאון רבי עזריאל אויערבאך שליט"א האם לפרי שלם יש דין קדימה בברכות

סי' רי"ב דיני קדימה בברכות. במשנ"ב ריש הסימן כתב "הנה מפני שהסימן הזה רבו פרטיו ע"כ אכתוב לו הקדמה קצרה". ובסוף הסימן כתב סיכום "סדר המעלות בקצרה". עי"ש.

והנה בגמ' מדובר רק על ב' מעלות: חביב ומין שבעה. ובהם נחלקו התנאים דרבי יהודה סבר מין שבעה עדיף, ורבנן סברי חביב עדיף. ובא המג"א סק"א ומוסיף מעלה נוספת, והיא מעלת השלם. ומקורו בסי' קס"ח ס"א "היו לפניו חתיכות של פת, ופת שלם הכל ממין אחד, מברך על השלם אפילו הוא פת קיבר וקטן, והחתיכות פת נקיה וגדולה. אבל אם השלם שעורים והחתיכות מחטים, אפי' היא קטנה מניח הפרוסה תחת השלימה ובוצע משתיהן יחד". והוא סוגיא דגמ' בברכות ל"ט ע"ב גבי פת. הרי מבואר כאן מעלה נוספת והיא מעלת השלם, ומקומה אחרי מין שבעה. כי מבואר שם בגמ' שמן הדין פרוסה של חטיין ושלימה של שעורין מברך על החיטין. ואח"כ איתא שירא שמים יניח הפרוסה תחת השלימה ויברך על שתיהן יחד. וא"כ מעיקר הדין עדיף מין שבעה על פני שלם.

והאם יש ללמוד משם גם לפירות שירא שמים יברך על שתיהן יחד. נחלקו האחרונים. המחצית השקל כתב שאכן גם כאן יש לירא שמים לעשות כן. אבל השעה"צ כתב ללמוד מסתימת המג"א לא כן, והטעם דדוקא בסעודת פת דהוא עיקר קביעת סעודה בזה אמרו ירא שמים יברך על שניהם, ולא באכילת פירות.

ולענין חביב כתב המג"א שמעלת שלם עדיף מחביב. וכתב המחצית השקל שמקורו שם ממה שעדיף שלם אפילו שהוא קיבר, ומסתמא פחות חביב. [א"ה. מבואר בסוגיא הנ"ל עוד ב' מעלות: נקי, גדול. והשלם עדיף מהנקי והגדול. ובין שניהם עדיף הנקי, מבואר שם במשנ"ב סק"ה. ויל"ע לענין ברכת הפירות למה לא הוזכר בפוסקים].

ויש מוכיחים מהרמב"ם לחלק בין בציעת הפת לשאר מאכלים, שכאן ליכא כלל דין שלם. דלא כמג"א. וכן משמע בביאור הגר"א. ויל"ע בזה.

ובאמת נראה דהסוגיא דסי' קס"ח ובסוגיא דכאן הם ענינים חלוקים בעיקר דינם. דהנה כתב הרשב"א בחידושו "מסתברא דאפילו לרבי יהודה אם היו לפניו אתרוג וזית וקדם ובירך על האתרוג אף על פי שאינו רשאי אינו צריך לחזור ולברך על הזית כיון שבברכותיהן שוות והוא שנתכוין לפטור את הזית בברכת האתרוג

אבל בלא מתכוין לא דאין בדין שיפטור מי שאינו חשוב את החשוב דרך גררא אלא דרך כוונה". והובא ברמ"א סעיף ה'. ומבואר במשנ"ב סקל"א שאפילו היו שניהם לפניו בשעת ברכה בעינן שיתכוין לו בפירוש לפטרו. דאינו בדין שיפטור מי שאינו חשוב את החשוב דרך גררא אלא בכוונה. והנה לא מצינו כן לענין שלם בסי' קס"ח שלא יצא בדיעבד אם לא נתכוין בפירוש. ועל כן נראה דהם ענינים חלוקים. שם זהו מדין הידור מצוה לברך על השלם, משא"כ כאן זהו ענין של טפילות וגרירה, שהפחות נטפל אל החשוב, ודין הברכה להיות על העיקר ולא על הטפל אליו.

ולפי זה אכן יש מקום לחילוק הנ"ל, שלא נאמר דין הידור דשלם אלא בבציעת הפת ולא בשאר דברים דאכילתם פחות חשובה. משא"כ דיני קדימה דסי' רי"א הם מעיקר דין ברכות הנהנין, לכן שייכי בכל הפירות. ומ"מ להלכה המג"א כן מדמה הדברים וכוונתו.